

UDK: 371.322.5:78

Izvorni znanstveni članak

Prihvaćeno: 28. studenog 2014.

Snježana Dubovicki¹

Vesna Svalina **

Jelena Proleta ***

IZVANNASTAVNE GLAZBENE AKTIVNOSTI U ŠKOLSKIM KURIKULIMA

Sažetak: U radu se donosi prikaz istraživanja provedenog s ciljem ispitivanja stavova i mišljenja djece mlađe² školske dobi o ispunjavanju njihova slobodnog vremena uključivanjem u izvannastavne glazbene aktivnosti. Pored navedenoga donosi se prikaz istraživanja školskih kurikula na području Osječko-baranjske županije s obzirom na ponudu izvannastavnih aktivnosti. Podatci kojima su se ispitivali stavovi učenika trećih i četvrtih razreda Osnovne škole „Dobriša Cesarić“ iz Osijeka prikupljeni su na prigodnom uzorku učenika koji pohađaju izvannastavne glazbene aktivnosti. Rezultati istraživanja pokazali su da ponuda izvannastavnih glazbenih i plesnih aktivnosti za djecu mlađe školske dobi nije dovoljno raznovrsna. Učenici se najčešće uključuju u: pjevački zbor, folklornu skupinu i aktivnost ritmike i plesa. Učenici su aktivni u svim izvannastavnim aktivnostima i redovito ih pohađaju. U okviru tih aktivnosti bave se dvama glazbenim područjima: pjevanjem i slušanjem glazbe uz ples. Rjeđe se učenicima nude aktivnosti u okviru kojih bi se bavili područjem sviranja ili aktivnog slušanja glazbe, a aktivnosti u okviru kojih bi se njegovalo dječje glazbeno stvaralaštvo uopće nisu ponuđene. Učenicima se treba omogućiti bavljenje svim glazbenim područjima. Zato bi škole u budućnosti trebale imati širu ponudu izvannastavnih glazbenih aktivnosti.

Ključne riječi: učenici mlađe školske dobi, izvannastavne glazbene aktivnosti, slobodno vrijeme, školski kurikuli.

² Pod izrazom učenici mlađe školske dobi podrazumijevaju se učenici obaju spolova od prvog do četvrtog razreda.

1. Uvod

Nedostatak slobodnog vremena veliki je problem suvremenog društva. Dok obavljaju svoje brojne svakodnevne obveze, roditelji su prisiljeni djecu ostavljati prepuštenu samima sebi, a djeca koja su često bez nadzora podložna su negativnim utjecajima društva i današnjeg svijeta tehnologije. Pedagozi i psiholozi naglašavaju da se takve situacije mogu izbjeći ispunjavanjem slobodnog vremena djece i mladih korisnim sadržajima. Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti upravo su idealno rješenje za taj problem jer su to aktivnosti koje učenici sami biraju u skladu sa svojim potrebama (biološkim, socijalnim i samoaktualizacijskim) i interesima (spoznajnim, doživljajnim i psihomotornim), a njihovim bavljenjem djeci se omogućuje ostvarivanje pozitivnog pomaka u razvoju vlastitih osobina. „... aktivno i kreativno provođenje slobodnog vremena pridonosi razvoju cjelovite ličnosti“ (Mlinarević i Gajger, 2010: 43).

S obzirom na važnost određenja raznovrsnosti i kvalitete provođenja slobodnog vremena, istražili su se školski kurikuli koji, pored ostaloga, imaju zadatak razvijati jedinstveni profil škole kroz specifične izvannastavne aktivnosti. Prema tim bi se specifičnostima, ali i prema afinitetima učenika roditelji lakše odlučivali za upis djece u određenu školu.

1.1. Slobodno vrijeme

O pojmovnom određenju slobodnog vremena postoje različita mišljenja. Za neke je to vrijeme koje pojedinac ima na raspolaganju bez ikakvih obveza. Prema drugima, slobodno vrijeme prilika je za ostvarivanje čovjekove slobode i osobnog razvoja. U riječi „slobodno vrijeme“ posebno značenje ima riječ „sloboda“ za koju Polić, M. i Polić, R. (2009: 256) kažu: „Sloboda se stoga može dokazati tek djelatno, jer se često puta smije ono što se ne može, ili se pak može, dakle i čini, ono što se ne smije. U tom smislu tek je stvaralaštvo neposredni dokaz čovjekove slobode, jer upravo njime on uspostavlja jedan novi svijet“.

Vrijeme ima više značenja i upravo je mnogoznačnost i neodređenost samog pojma jedan od pokazatelja neodređenosti slobodnog vremena (Rosić, 2005). „Ma kako doživljavali slobodno vrijeme, važno je osvijestiti važnost kreativnog, aktivnog, smislenog i strukturiranog provođenja slobodnog vremena“ (Mlinarević i Gajger, 2010: 44).

Vidljivo je da autori na različite načine objašnjavaju pojam slobodnog vremena. Prema *Enciklopedijskom rječniku pedagogije* (1963) pojam „slobodno vrijeme“ objašnjava se kao vrijeme u kojem je pojedinac potpuno slobodan, kad to vrijeme može ispunjavati i oblikovati prema vlastitim željama. Janković (1973) tumači slobodno vrijeme kao vrijeme u kojem je mladi čovjek oslobođen školskih obveza te obveza koje od njega traže roditelji, a koje sam nije preuzeo potpuno dobrovoljno. Vukasović (1995: 280) navodi da pod pojmom slobodno vrijeme podrazumijeva sljedeće: „Slobodno vrijeme je vrijeme u kojem je pojedinac oslobođen poslova, obveza i dužnosti prema obitelji, školi, poduzeću ili široj zajednici; vrijeme koje on može oblikovati i ispuniti aktivnostima prema osobnim željama i zanimanjima, radi zadovoljavanja vlastitih sklonosti i razvijanja sposobnosti“.

Slobodno vrijeme tumači se kao dio života svakog čovjeka, ono postoji u svakoj sredini, svakoga dana, ali je različito s obzirom na različite čimbenike: dob, spol, zanimanje, mjesto boravka, razvijenost sredine, stupanj interesa i dr. Slobodno vrijeme jest vrijeme odmora, razonode, pozitivna razvoja, socijalizacije, humanizacije i stvaralačkog potvrđivanja ličnosti. Ovako široko shvaćena uloga slobodnog vremena velik je izazov odgoju i obrazovanju i pruža široko područje odgojnog djelovanja, i u obitelji i u školi (Rosić, 2005.). Prema Rosiću (2005: 81) slobodno se vrijeme ostvaruje na dva načina: *funkcionalno* i *intencionalno*.

Dumazedier (1974) slobodno vrijeme obogaćeno stvaralačkim radom naziva *dokolicom*, čime ona predstavlja ideal provođenja slobodnoga vremena kojega je teško ostvariti, a razlikuje se od slobodnog vremena kao masovne pojave koja se može realizirati u demokratskom društvu (De Grazia, 1962). No ne slažu se svi oko značenja riječi dokolica. Mnogi (Janković, 1973, Havighurst prema: Martinić, 1977, Dumazedier, 1974) dokolici daju značenja suprotna od onih koje znači stvaralački rad. Polić, M. i Polić, R. (2009) *dokolicom* smatraju vrijeme „slobodno za“ (mogućnost za nešto; samodjelatnost), a *besposlicu* vrijeme „slobodno od“ (rada). U Anićeve rječniku (1991: 27) značenje riječi *besposlica* (bez-poslica) predstavlja „neosmišljeno slobodno vrijeme, dangubljenje“.

Neprijmjereno provođenje i korištenje slobodnog vremena kod djece, mladeži, ali i odraslih može dovesti do društveno neprihvatljivih oblika ponašanja, neprijmjereneog reagiranja, prepuštanja alkoholu, drogama i dr. Stoga trebamo težiti stalnom usmjeravanju na zdravo društvo uz diskretan nadzor i

kontrolu te racionalnoj organizaciji slobodnog vremena uz raznolike i zanimljive aktivnosti kojima se privlači pažnja djece i mladih (Rosić, 2005). „Brojni su načini organiziranja slobodnog vremena, a škole imaju značajnu ulogu. Suvremena škola treba poticati iskustveno učenje, osobnu aktivnost i doživljaj vlastite vrijednosti i unutarnju motiviranost“ (Mlinarević i Gajger, 2010: 49).

Janković (1973) govori o trima funkcijama koje posjeduje slobodno vrijeme, a to su *odmor, razonoda i razvoj ličnosti*.

Sadržaj su slobodnog vremena, dakle, raznovrsne aktivnosti koje su nastale na interesima, odvijaju se spontano, slobodno i s namjerom. One su samopotkrjepljujuće pa je njihovo obavljanje samo po sebi nagrada. Pored ostalog, njihova svrha, cilj i zadatak jesu obogatiti čovjekov život, učiniti ga ljepšim, humanijim, zanimljivijim, raznovrsnijim, korisnijim i ugodnijim. Slobodne interesne aktivnosti vrlo su značajne za odgoj učenika u slobodno vrijeme. One obuhvaćaju različite oblike i forme organiziranja aktivnosti u školi i izvan nje, a mogu se ostvarivati kao izvannastavne i izvanškolske aktivnosti. Upravo su te aktivnosti idealno mjesto za provođenje postavljenih ciljeva realiziranjem općih i diferenciranih programa za sve učenike (Rosić, 2005; Proleta i Svalina, 2011). Rezultati istraživanja pokazuju kako slobodno vrijeme djece i mladih nije identično slobodnom vremenu drugih socijalnih skupina ni po svom trajanju ni po svom sadržaju, ni po svojim aspiracijama, ali ponajprije zbog svoje uloge u razvoju mlade ličnosti koja ne posjeduje dovoljno fizičkih, psihičkih, intelektualnih i materijalnih snaga da samostalno i suvereno ovlada tim poljem vlastita egzistiranja (Mlinarević i Gajger, 2010).

1.2. Glazba u osnovnoj školi

Kultura i glazba osiguravaju osobno i društveno vrijedan i koristan način življenja u vidu učenja, usavršavanja, razvijanja osobnosti i razvoja kreativnosti. Putem glazbene umjetnosti afirmiramo kritičko i estetsko promišljanje, potičemo stvaralački proces. Time utječemo na spoznajno-vrijednosni aspekt individue, odnosno na mogućnost njihove osobne nadogradnje i kulturnog prosperiteta te promičemo kulturu življenja i vrijednost cjeloživotnog učenja i stvaranja. U tom smislu organizirane, planirane i sustavno provedene aktivnosti osiguravaju kulturni prosperitet društva te potiču razvoj sposobnosti, umijeća i

vještina onih koji u njima sudjeluju (Vidulin-Orbanić, 2008 b). Prema *Nastavnom planu i programu* (2006: 66) dva su temeljna načela koja prožimaju nastavu glazbe: jedno je *psihološko*, a drugo *kulturno-estetsko*: „Psihološko načelo uzima u obzir činjenicu da učenici u pravilu vole glazbu i da se njome žele i aktivno baviti (pjevati, svirati). Koliko je to moguće, toj želji učenika treba izlaziti ususret, jer njihova dob, pa zatim i škola, nisu samo vrijeme i mjesto pripreme za život, nego su i život sam“.

Pod kulturno-estetskim načelom misli se na to da nastava glazbe učenika treba pripremiti za život, odnosno, osposobiti ga da već za vrijeme škole bude kompetentan korisnik glazbene kulture. S obzirom na veliku ulogu masovnih medija u slobodnom vremenu mladih i poplavu raznovrsne glazbe, izuzetno je važno nuditi učenicima kvalitetnu glazbenu nastavu kao i kvalitetne glazbene izvannastavne i izvanškolske aktivnosti. *Nastavni plan i program* (2006) upućuje učitelje da učenike u razrednoj nastavi potiču na pjevanje i slušanje odabrane glazbe. Osim u okviru redovne nastave, glazbom se učenici mogu baviti i u okviru izborne nastave, u izvannastavnim aktivnostima (zboru, instrumentalnim i vokalnim skupinama, folklornim i plesnim skupinama, glazbenim slušaonicama, glazbenim projektima) i u okviru izvanučioničke nastave (posjeti glazbenim priredbama).

1.3. Izvannastavne glazbene aktivnosti

Uz redovnu nastavu na kojoj se stječu osnove glazbene kulture, poseban doprinos uspostavljanju glazbenih vrijednosti, znanja i umijeća omogućen je satima izvannastavnih glazbenih aktivnosti. Moguće je nuditi različite glazbene izvannastavne programe. Koji će to programi biti, ovisit će o stručnosti učitelja, mogućnostima škole te o potrebama zajednice. Učenici će se prema vlastitim interesima i potrebama upisivati u rad određene glazbene grupe. Takva grupa može obuhvaćati raznolike aktivnosti od pjevanja, sviranja, skladanja i glazbeno-scenskih prikaza do glazbeno-tehnoloških projektnih modela rada (Vidulin-Orbanić, 2008 b).

Sudjelovanjem u raznovrsnim aktivnostima učenici počinju upoznavati i razumijevati jezik glazbe te na taj način usvajati temelje opće (glazbene) kulture. Nastavni je proces usmjeren na učenike koje se potiče na međusobnu interakciju

putem osobne aktivnosti. O važnosti nastave usmjerene na učenika govore Matijević i Radovanović (2011) koji objašnjavaju sintagmu *nastava usmjerena na učenika* time što ona predstavlja zajednički rad nastavnika i učenika u kojoj se očekuje više raznovrsnih aktivnosti učenika koji bi im omogućili aktivno učenje. Takvim učenjem učenici sami otkrivaju, stvaraju, prosuđuju, analiziraju, uspoređuju i vrednuju sadržaje te obogaćuju osobno iskustvo. Dakle, stječu uvjete za promicanje promjena u ponašanju i za osiguravanje ključnih kompetencija u cjeloživotnom razvoju (Vidulin-Orbanić, 2008 b).

Vidulin-Orbanić u svojim radovima iznosi vlastita iskustva o kvalitetnom provođenju različitih glazbenih aktivnosti. Također iznosi i iskustva učenika koji su oduševljeni izvannastavnim sadržajima, ali i iznenađeni svojim postignućima u glazbenom stvaralaštvu kojemu se Vidulin-Orbanić iznimno posvećuje. Svojim otvorenim i slobodnim pristupom radu u izvannastavnim aktivnostima ona nastoji omogućiti otkrivanje i poboljšanje glazbenoga umijeća učenika te istaknuti njihove kreativne i stvaralačke potencijale, uz obostrano zadovoljstvo i ispunjenje. Tvrdi da bi učenicima trebalo dopustiti da istražuju, otkrivaju, imenuju, opisuju i uspoređuju kako bi samostalno počeli pronalaziti zanimljive analogije, kreirati svoje uratke, proširivati osobna znanja, kombinirati i vrjednovati. „Dopustiti im da ‘isprobaju’ prijedloge, da propituju njihovu vrijednost, zamijene ili odbace ideju, kritički promišljaju, cjeloživotno se obrazuju te posvećuju punu pozornost društvu i zajednici, znači omogućiti učenicima da žive prave vrijednosti na pravim temeljima“ (Vidulin-Orbanić, 2008 b: 106).

Kako bi se potaknulo stvaralaštvo učenika, potrebno je osigurati poticajnu okolinu koja će omogućiti istraživanje i igru bez ograničenja. Uz osiguravanje razvoja samopouzdanja i raznolikih mogućnosti korištenja znanja i vještina, učenici će biti sposobni vidjeti svijet na drugačiji način (Vidulin-Orbanić, 2005).

Mlinarević i Brust (2009) također naglašavaju važnost izvannastavnih aktivnosti za poticanje i razvoj kreativnosti djece i mladih. Autorice tvrde da kroz izvannastavne i izvanškolske aktivnosti učenici aktiviraju svoje stvaralačke snage za čije zadovoljavanje i izražavanje nisu imali prilike u ostalim vidovima života. Sama riječ *izvannastavne* ili *slobodne* aktivnosti implicira postojanje osnovnih psiholoških uvjeta za razvoj kreativnosti: psihološka sloboda i sigurnost, što učenicima predstavlja snažan motivirajući čimbenik za sudjelovanje. Ako se

polazi od premise da je kreativnost opća ljudska osobina i kvaliteta, univerzalna i svojstvena svim ljudskim bićima, koju pojedinci posjeduju u različitom rasponu i različitom intenzitetu, tada društvo ima odgovornost omogućiti i poticati njezin razvoj (Mlinarević i Brust, 2009). Istraživanja (Kragulj, 2011; Bognar i Dubovicki, 2012) pokazuju da se kod prisutnosti i razvoja kao i poticanja kreativnosti javljaju ugodne emocije, nestaje strah, a razvija se sloboda koja omogućuje učenicima stvaranje novih ideja, što je posebno važno kada govorimo o glazbi.

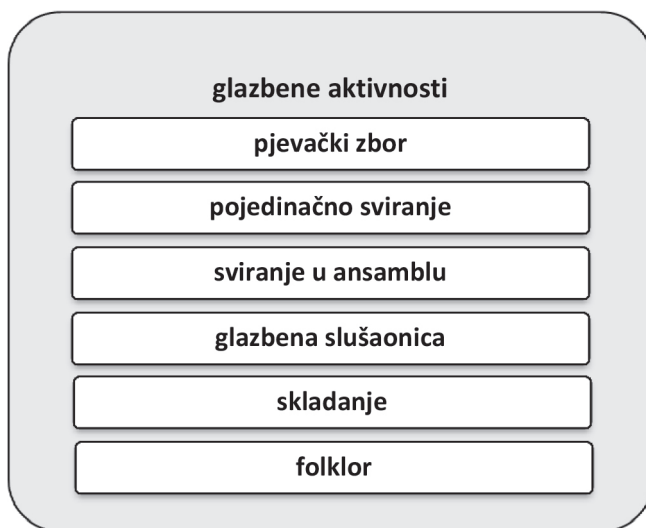
U glazbenom kontekstu, u osnovnoškolskom obrazovanju treba posvetiti pozornost razvijanju glazbenih dispozicija. Učenički stvaralački entuzijizam ostvarit će se posredstvom izražajnog i lijepog pjevanja, slušanja glazbe i vještih improvizacijama; igrajući se glazbalima, istraživat će zvučne mogućnosti svakog glazbala te započinjati najjednostavnije muziciranje. Učenike treba poticati na osobno doživljavanje glazbe, na razmišljanje o vlastitim stvaralačkim mogućnostima kako bi ostvarili estetski doživljaj i razvili bogatstvo osjećaja (Vidulin-Orbanić, 2005).

1.4. Oblici izvannastavnih glazbenih aktivnosti

Kada se govori o izvannastavnim glazbenim aktivnostima, vrlo je mali broj izvora kojima bi se potkrijepila ova tema. Kao što je već rečeno, na tom planu ističe se autorica Vidulin-Orbanić koja je 2006. godine na području Županije istarske provela istraživanje o učestalosti i vrstama izvannastavnih glazbenih aktivnosti u 34-ima istarskim školama. Istraživanjem je ustanovljeno da 88% istarskih škola provodi neki oblik izvannastavnih glazbenih aktivnosti. Vrste glazbenih aktivnosti (slika 1) koje se provode u tim školama jesu: *pjevački zbor, pojedinačno sviranje, sviranje u ansamblu, glazbena slušaonica, skladanje, folklor te glazbeni projekti*, a najčešća aktivnost jest pjevački zbor koji provodi 25 škola. U *pojedinačnom sviranju* zastupljeni su instrumenti gitara, blok-flauta, melodika i istarska tradicijska glazbala, dok se u glazbenu aktivnost *glazbeni projekti* ubraja glazbeno stvaralaštvo, glazbeno-scenski izraz i glazba na računalu (Vidulin-Orbanić, 2008 a).

S obzirom na navedeno istraživanje, željeli smo istražiti zastupljenost svih izvannastavnih aktivnosti u školskim kurikulumima osnovnih škola Osječko-baranjske županije (u gradu Osijeku i manjim naseljima udaljenim do 10

kilometara od Osijeka), a posebnu smo pozornost posvetile istraživanju izvannastavnih glazbenih aktivnosti, i njihovoj brojnosti i posjećenosti od strane učenika, ali i učeničkom (ne)zadovoljstvu provedbom navedenih izvannastavnih glazbenih aktivnosti. Pored navedenoga, u radu se istražuje ispunjavaju li učenici mlađe školske dobi slobodno vrijeme uključivanjem u izvannastavne glazbene aktivnosti.



Slika 1 – *Izvannastavne glazbene aktivnosti u istarskim školama*

Metoda

Istraživanje je provedeno kroz dvije etape. U *prvoj etapi* nakon deskriptivne analize školskih kurikula petnaest osječkih osnovnih škola i petnaest osnovnih škola iz manjih naselja na području Osječko-baranjske županije utvrđeno je koje su najčešće izvannastavne aktivnosti i koliko se tih aktivnosti nudi učenicima svih osam razreda osnovne škole kao i učenicima mlađe školske dobi. Posebna pažnja usmjerena je na izvannastavne glazbene aktivnosti te aktivnosti koje pripadaju drugim područjima, ali su na neki način vezane uz glazbu.

U *drugoj etapi* proveden je empirijski dio istraživanja. Ispitani su stavovi i mišljenja djece mlađe školske dobi o ispunjavanju njihova slobodnog vremena uključivanjem u izvannastavne glazbene aktivnosti. U tom dijelu istraživanja podatci su prikupljeni akademske godine 2012./2013. na prigodnom uzorku

N=24 učenika trećih i četvrtih razreda Osnovne škole „Dobriša Cesarić“ iz Osijeka koji pohađaju izvannastavne glazbene aktivnosti koje se održavaju u tim školama. Kao postupkom prikupljanja podataka koristili smo se anketiranjem, a kao instrumentom anketnim listom. On se sastojao od 10 pitanja, od kojih su četiri pitanja bila otvorenog tipa, tri pitanja višestrukog izbora, dva pitanja koja sadrže dvostruki izbor i jedno pitanje grafičke skale. Prilikom anketiranja, vodilo se računa o etici ispitanika kao i o njihovu dobrovoljnom pristanku na sudjelovanje. Istraživanjem smo željeli ispitati u koje se sve izvannastavne glazbene aktivnosti uključuju učenici nižih razreda osnovne škole, jesu li zadovoljni tim aktivnostima te pohađaju li ih redovito. Podatke smo prikupili postupkom anketiranja, a kao instrument korišten je anketni list.

Istraživanje je provedeno s ciljem utvrđivanja zastupljenosti izvannastavnih aktivnosti u školskim kurikulumima osnovnih škola s područja Osječko-baranjske županije kao i zastupljenosti izvannastavnih glazbenih aktivnosti u istima. Pored navedenoga, ispitivali su se stavovi i mišljenja učenika mlađe školske dobi o ispunjavanju njihova slobodnog vremena uključivanjem u izvannastavne glazbene aktivnosti. S obzirom na navedene ciljeve, postavljene su sljedeće hipoteze:

H1: U školskim kurikulumima zastupljene su izvannastavne glazbene aktivnosti.

H2: Najveći broj učenika uključen je u glazbenu aktivnost – zbor.

H3: Nema razlike u brojnosti izvannastavnih glazbenih aktivnosti u osječkim školama od brojnosti izvannastavnih glazbenih u školama iz manjih naselja.

H4: Udio glazbenih aktivnosti u odnosu na ukupan broj izvannastavnih aktivnosti veći je u predmetnoj nego u razrednoj nastavi.

H5: Učenici su zadovoljni izvannastavnim glazbenim aktivnostima koje pohađaju.

2. Rezultati

Vođeni istraživanjem koje je provela Vidulin-Orbanić, a u želji da doznamo koje se izvannastavne glazbene aktivnosti i koliko provode u osnovnim školama s područja Osječko-baranjske županije, istražili smo *trideset školskih kurikula* za školsku godinu 2012./2013. objavljenih na internetskim stranicama škola. Istraženo je petnaest školskih kurikula osnovnih škola s područja grada Osijeka

kao i petnaest školskih kurikula osnovnih škola iz manjih naselja. Jedan od kriterija za odabir školskih kurikula iz manjih naselja bila je udaljenost od najbližih gradova veća od deset kilometara. To su mjesta: Čeminac, Dalj, Draž, Drenje, Gorjani, Koška, Laslovo, Levanjska Varoš, Magadenovac, Petrijevi, Podgorač, Semeljci, Trnava, Vladislavci i Vuka. Iz navedenih su školskih kurikula izdvojeni i podaci o izvannastavnim glazbenim aktivnostima (tablica 1). Popisani su svi oblici izvannastavnih glazbenih aktivnosti koji se pojavljuju u kurikulumima i provjerena je njihova učestalost.

Rezultati prvog dijela istraživanja školskih kurikulumuma pokazuju da je broj izvannastavnih aktivnosti osječkih osnovnih škola $N=306$, a osnovnih škola u manjim sredinama $N=229$, iz čega možemo zaključiti da osječke osnovne škole nude veći broj izvannastavnih aktivnosti. Prosječan broj izvannastavnih aktivnosti za razrednu nastavu osječkih osnovnih škola iznosi 8,93, a osnovnih škola u manjim sredinama 7,07. Istražujući izvannastavne aktivnosti viših razreda osnovne škole, možemo reći da je i tu uočena razlika pa je prosjek izvannastavnih aktivnosti u predmetnoj nastavi osječkih osnovnih škola 11,47, a osnovnih škola u manjim sredinama 8,2.

U kurikulumima osječkih osnovnih škola za učenike prvih četiriju razreda najčešće se predviđa uključivanje u *dramsku, recitatorsku i likovnu skupinu*, zatim *ritmiku i ples, mali zbor, sportsku skupinu, kreativnu radionicu i ekološke*. Od sportskih izvannastavnih aktivnosti najčešće su *graničar i nogomet*, a od glazbenih *mali zbor*. U školama djeluju i *folklorne, baletne i pjevačke skupine* (tablica 1 i tablica 3). Sve aktivnosti osim *malog zbora* vode učitelji primarnoga odgoja i obrazovanja, dok *mali zbor* u većini slučajeva vode nastavnici glazbene kulture. Učitelji vode tu aktivnost samo u dvjema školama.

U kurikulumima osnovnih škola iz manjih naselja Osječko-baranjske županije učenicima iz prvih četiriju razreda najčešće se nudi *likovna, dramska i dramsko-recitatorska skupina*, zatim *kreativna radionica, mali zbor, mali recitatori, sportska aktivnost i mali ekolozi*. *Mali zbor* pojavljuje se kao izvannastavna aktivnost u šest, a *folklorna skupina i ritmika* u trima školama (tablica 1 i tablica 3). Posljednje dvije aktivnosti manje se njeguju u manjim naseljima nego u osječkim osnovnim školama. Kurikuli osnovnih škola iz manjih naselja nude svojim učenicima još neke glazbene izvannastavne aktivnosti. Osim *malog zbora*, kao najčešće izvannastavne glazbene aktivnosti, škole učenicima nude

uključivanje u *glazbenu skupinu*, *glazbeno-scensku skupinu* i *male svirače* (na melodici i sintesajzeru). Svaka od tih aktivnosti djeluje u samo jednoj osnovnoj školi i vode ih učitelji primarnoga odgoja i obrazovanja. U manjim naseljima i *mali zbor* većinom vode učitelji. Nastavnici glazbene kulture tu aktivnost vode samo u dvjema od ukupno šest škola.

Tablica 1 – *Popis izvannastavnih aktivnosti za učenike prvih četiriju razreda i broj škola koje te aktivnosti nude u svojim školskim kurikulumima*

osječke osnovne škole	broj škola	osnovne škole u manjim naseljima	broj škola
dramska skupina	12	likovna skupina	11
recitatorska skupina	11	dramska skupina	7
likovna skupina	11	dramsko-recitatorska skupina	7
ritmika i ples	11	kreativna radionica	7
mali zbor	9	mali zbor	6
kreativna radionica	8	mali recitatori	6
ekolozi	7	mali ekolozi	4
literarna	6	ritmika	3
lutkari	5	folklorna skupina	3
folklor	5	igraonica	3

* U tablicama su upisane izvannastavne aktivnosti koje su se najčešće pojavljivale u školskim kurikulumima te izostaju izvannastavne aktivnosti koje se pojavljuju u pojedinačnim školama.

U osječkim su školama najčešće aktivnosti za učenike viših razreda: *veliki zbor*, *novinari*, *odbojka*, *nogomet*, *likovna*, *literarna* i *dramska skupina*, *prva pomoć*, *fotografi* i *liturgijska skupina* (tablica 2). Osim *velikog zbora* (14 škola) kao glazbene aktivnosti učenicima se nude i *orkestar* (u 4 škole), *sintesajzer* (1 škola), *skupina afričkih bubnjeva đembe* (1 škola), *instrumentalna skupina* (1 škola) i *glazbena mladež* (1 škola) (tablica 3). Učenici viših razreda rjeđe su uključeni u plesne aktivnosti. Tako plesna i folklorna skupina djeluju tek u dvjema osječkim školama.

U osnovnim školama iz manjih naselja učenicima viših razreda najčešće se nudi uključivanje u *veliki zbor*, školski športski klub, *nogomet*, *folklornu*

grupu, dramsku skupinu, odbojku, estetsku skupinu, geografu, prvu pomoć i povjesničare (tablica 2). Uz *veliki zbor* (14 škola) kao glazbene aktivnosti nude se još *tamburaška skupina* (1 škola), *sintesajzer* (1 škola) i *napredni tamburaši* (1 škola). *Plesna skupina* za učenike viših razreda postoji samo u jednoj osnovnoj školi (tablica 3).

Tablica 2 – Popis izvannastavnih aktivnosti za učenike viših razreda (5. – 8.) i broj škola koje te aktivnosti nude u svojim školskim kurikulumima

osječke osnovne škole	broj škola	osnovne škole u manjim naseljima	broj škola
veliki zbor	14	veliki zbor	14
novinari	11	školski športski klub	9
odbojka	11	nogomet	9
nogomet	10	folklorna grupa	6
likovna skupina	10	dramska skupina	5
literarna skupina	8	odbojka	4
dramska skupina	5	estetska skupina	4
prva pomoć	5	geografi	4
fotografi	4	prva pomoć	4
liturgijska skupina	4	povjesničari	4

* U tablicama su upisane izvannastavne aktivnosti koje su se najčešće pojavljivale u školskim kurikulumima te izostaju izvannastavne aktivnosti koje se pojavljuju u pojedinačnim školama.

Uvidom u školske kurikule i programe izvannastavnih aktivnosti utvrdili smo da se u većini škola održava barem jedna glazbena aktivnost. Time smo potvrdili *H1: U školskim kurikulumima zastupljene su izvannastavne glazbene aktivnosti.* Kurikulom se ne predviđa uključivanje učenika u izvannastavne glazbene aktivnosti tek u jednoj od ukupno trideset škola, i to u jednoj osječkoj školi. Učenicima se najčešće nudi jedna ili dvije izvannastavne glazbene aktivnosti. Od tih aktivnosti učenicima se najčešće nudi uključivanje u *veliki zbor* (28 škola), *mali zbor* (15 škola), *folklornu skupinu* (15 škola) te *ritmiku i ples* (11 škola) (tablica 3). Iz navedenih podataka zaključujemo kako se najveći broj učenika uključuje u *veliki i mali zbor* kada govorimo o izvannastavnim glazbenim

aktivnostima, što nas navodi na potvrđivanje *H2: Najveći broj učenika uključen je u glazbenu aktivnost – zbor.*

Tablica 3 – Popis izvannastavnih glazbenih i plesnih aktivnosti i broj škola koje te aktivnosti nude u svojim školskim kurikulumima

RAZREDNA NASTAVA			
osječke osnovne škole	broj škola	osnovne škole u manjim naseljima	broj škola
ritmika i ples	11	mali zbor	6
mali zbor	9	ritmika	3
folklorna skupina	5	folklorna skupina	3
pjevačka skupina	2	glazbena skupina	1
baletna skupina	1	glazbeno.scenska skupina	1
		mali svirači (melodika, sintesajzer)	1
PREDMETNA NASTAVA			
veliki zbor	14	veliki zbor	14
orkestar	4	folklorna skupina	6
instrumentalna skupina	1	tamburaška skupina	1
sintesajzer	1	napredni tamburaši	1
skupina afričkih bubnjeva đembe	1	sintesajzer	1
glazbena mladež	1	plesna skupina	1
plesna skupina	1		
folklorna skupina	1		

Nakon uspoređivanja podataka o broju glazbenih aktivnosti i njihovu udjelu u odnosu na ukupan broj izvannastavnih aktivnosti za osječke osnovne škole i škole u manjim naseljima (tablica 4) došli smo do zaključka da je ponuda glazbenih aktivnosti veća u osječkim školama, posebno za učenike prvih četiriju razreda. Navedeno nas navodi na odbacivanje *H3: Nema razlike u brojnosti izvannastavnih glazbenih aktivnosti u osječkim školama od brojnosti izvannastavnih glazbenih u školama iz manjih naselja.*

Izvannastavne glazbene aktivnosti čine u prosjeku 18,13% ukupnog broja izvannastavnih aktivnosti. Očekivali smo veći udio glazbenih aktivnosti u predmetnoj nastavi jer te aktivnosti vode isključivo stručni učitelji glazbe.

Ipak, rezultati su pokazali da je taj udio veći u razrednoj nastavi (tablica 4), što odbacuje i H4: *Udio glazbenih aktivnosti u odnosu na ukupan broj izvannastavnih aktivnosti veći je u predmetnoj nego u razrednoj nastavi.*

Tablica 4 – Udio izvannastavnih glazbenih aktivnosti u odnosu na ukupan broj izvannastavnih aktivnosti u razrednoj i predmetnoj nastavi

	razredna nastava			predmetna nastava		
	(od prvog do četvrtog razreda)			(od petog do osmog razreda)		
	sve aktivnosti	samo glazbene aktivnosti	udio od ukupnog broja	sve aktivnosti	samo glazbene aktivnosti	udio od ukupnog broja
osječke osnovne škole	134	26	19,49 %	172	25	14,53 %
osnovne škole u manjim naseljima	106	21	19,81 %	123	25	20,33 %
ukupno	240	47	19,58 %	295	50	16,95 %

U izvannastavnim aktivnostima najčešće zastupljeno glazbeno područje jest *pjevanje* i ono obuhvaća pjevanje u zboru, odnosno pjevanje u pjevačkoj ili folklornoj skupini (tablica 5). Nastavno područje *slušanje* obuhvaćeno je aktivnošću *glazbena mladež*. Može se reći da je jednim dijelom ovo područje obuhvaćeno i *plesnom* i *baletnom skupinom* te *ritmikom* i *plesom*. Treće mjesto po učestalosti pripada glazbenom području *sviranje*, a dijele ga aktivnosti: *orkestar*, *sintasajzer*, *tamburaška* i *instrumentalna skupina*, *mali svirači* i *skupina afričkih bubnjeva*. Nastavno područje *glazbenog stvaralaštva* nije zastupljeno niti jednom glazbenom aktivnošću, što otvara mogućnost aktivnijeg djelovanja na tome području.

Tablica 5 – *Izvannastavne glazbene aktivnosti po područjima i po broju škola*

glazbeno područje	glazbena aktivnost	b r o j škola
PJEVANJE	veliki zbor	28
	mali zbor	15
	folklorna skupina	15
	pjevačka skupina	2
	glazbena skupina	1
	glazbeno-scenska skupina	1
SLUŠANJE GLAZBE	ritmika i ples	11
	ritmika	3
	plesna skupina	2
	glazbena mladež	1
SVIRANJE	orkestar	4
	sintesajzer	2
	tamburaška skupina	1
	napredni tamburaši	1
	instrumentalna skupina	1
	mali svirači (melodika, sintesajzer)	1
	skupina afričkih bubnjeva đembe	1

Iz navedenoga se može uočiti da se u svih trideset škola provodi nekakav oblik izvannastavne aktivnosti. Kad su u pitanju izvannastavne glazbene aktivnosti, uočavamo da najviše aktivnosti pripada glazbenom području pjevanja, a najčešća od njih je pjevački zbor. Najmanje zastupljeno glazbeno područje jest glazbena kreativnost jer ono ne postoji niti u jednoj školi.

U tablici 6 vidljivo je kako učitelji primarnoga odgoja i obrazovanja određuju cilj i namjenu pojedine izvannastavne glazbene i plesne aktivnosti namijenjene učenicima prvih četiriju razreda te na koji način planiraju ostvarivati vrjednovanje u okviru pojedine aktivnosti.

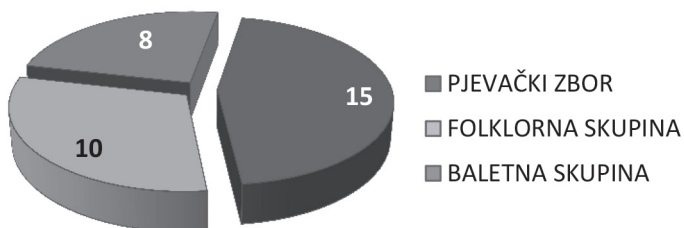
Tablica 6 – Cilj, namjena i način vrjednovanja pojedinih izvannastavnih glazbenih i plesnih aktivnosti

NAZIV	CILJ AKTIVNOSTI	NAMJENA	VRJEDNOVANJE
MALI ZBOR OŠ u manjem naselju – matična škola	razvijanje pozitivnih osjećaja prema glazbi, glasu i kreativnosti	druženje, pjevanje, nastupanje	pisano praćenje učenika u napredovanju i zalaganju, nastupi na školskim priredbama
MALI ZBOR OŠ u manjem naselju – područna škola	poticanje i razvijanje glazbenih/pjevačkih sposobnosti	razvijanje glazbenog izražavanja; poticanje zajedništva	opisno praćenje aktivnosti i zalaganja učenika
MALI SVIRAČI OŠ u manjem naselju – područna škola	usvojiti osnove sviranja na melodici i sintesajzeru	naučiti svirati kraće pjesmice u C-dur ljestvici	opisno ocjenjivanje
FOLKLOR osječka osnovna škola	razvijati ljubav i poštovanje prema tradiciji i narodnim običajima; poticati dječji interes za plesne i glazbene aktivnosti te voditi brigu o zdravom tjelesnom razvoju; razvijati osjećaj za ritam i skladnost pokreta	Stvoriti ugodno i vedro ozračje među učenicima i djelatnicima u školi; prezentacija svoje aktivnosti na prigodnim svečanostima u školi i izvan nje	nastupi tijekom školske godine

PLESNA SKUPINA OŠ u manjem naselju – područna škola	razvijati ljubav prema plesu i pokretu; razvijati osjećaj za ritam	poticati suradnju; poticati plesne vještine	procjena razine postignuća; samoprocjena učenika; analiza rada skupine; sudjelovanje na školskim proslavama i sličnim prigodama
PLESNA SKUPINA osječka osnovna škola	osnovni je cilj potaknuti učenike na tjelesnu aktivnost, razvijati osjećaj za ritam i pokret, razvijati suradnju u grupi	ovladavanje motoričkim sposobnostima poput razvoja koordinacije i spretnosti, okretnosti; ovladavanje pokretom kao načinom izražavanja uz glazbu	sudjelovanje na školskim priredbama i u razrednom odjelu te drugim prigodama
RITMIKA osječka osnovna škola	razvoj mašte i kreativnosti; senzibilizacija učenika ka plesnoj umjetnosti poticanje suradništva; razvoj estetskih i radnih sposobnosti; razvoj vještine izvođenja pokreta	poticanje i razvijanje mašte i suradništva; kroz ples i pokret oslobađati učenika kako bi se uspješno prezentirali te bili sigurni u javnim nastupima	vrjednovanje i samoprocjenjivanje svakog učenika na božićnoj priredbi, na priredbi povodom Svjetskog dana plesa, na priredbi za kraj školske godine, povodom stjecanja zlatnog statusa Ekoškole

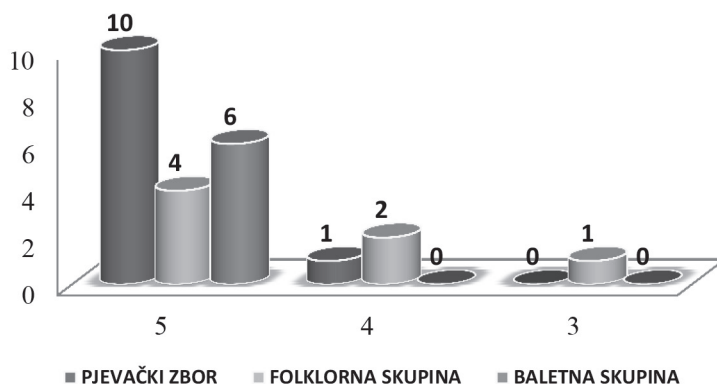
U drugom (empirijskom) dijelu istraživanja željeli smo saznati u koje se sve izvannastavne glazbene aktivnosti uključuju učenici nižih razreda osnovne škole, jesu li zadovoljni tim aktivnostima te pohađaju li ih redovito. Odgovore učenika prikupili smo uz postupak anketiranja.

U Osnovnoj školi „Dobriša Cesarić“ u Osijeku provode se tri različite izvannastavne glazbene aktivnosti. To su pjevački zbor, folklor i baletna skupina. Na slici 2 možemo vidjeti broj učenika koji sudjeluju u pojedinoj aktivnosti. Od ukupnog broja učenika N=33 anketni list ispunilo je njih 24. Od toga jedanaest učenika sudjeluje u radu *pjevačkog zbora*, sedam je učenika uključeno u *folklornu*, a šest u *baletnu skupinu*.



Slika 2 – Broj učenika u pojedinim izvannastavnim glazbenim aktivnostima

Velik broj učenika N=20 ocjenjuje svoju aktivnost odličnom ocjenom. Svega troje učenika svojoj aktivnosti daje ocjenu vrlo dobar, a jedan je učenik ocjenjuje ocjenom dobar. Grafikon na slici 3 prikazuje ocjene za svaku glazbenu aktivnost. *Baletnu skupinu* svi članovi ocjenjuju ocjenom izvrstan. *Pjevački zbor* jedan je učenik ocijenio ocjenom vrlo dobar, a svi ostali učenici tu aktivnost ocjenjuju ocjenom odličan. Iz navedenih podataka možemo zaključiti da učenici rado pohađaju ovu izvannastavnu glazbenu aktivnost koja pored pjevanja uključuje i druženje, a samim time i razvoj socijalnih i komunikacijskih vještina. *Folklornu skupinu* troje učenika ocjenjuju nižom ocjenom. Dva su učenika dala ocjenu vrlo dobar, a jedan učenik ocjenu dobar. Rezultati istraživanja potvrđuju H5: *Učenici su zadovoljni izvannastavnim glazbenim aktivnostima koje pohađaju.*



Slika 3 – Grafikon ocjena koje su učenici dodijelili izvannastavnim glazbenim aktivnostima koje pohađaju

Iz odgovora na treće pitanje doznali smo zašto učenici odabiru određenu izvannastavnu glazbenu aktivnost. Svi učenici koji pohađaju pjevački zbor kao razlog svog odabira navode *ljubav* prema pjevanju. Osim što vole pjevati neki učenici N=4 navode i kako se vole družiti s prijateljima te da zbog toga pohađaju tu izvannastavnu aktivnost te su je iz navedenih razloga opravdano ocijenili ocjenom izvrstan (5).

„Izabrala sam ovu aktivnost jer se na zboru uvijek zabavimo, pjevamo i imamo dobru učiteljicu.“

„Izabrala sam zbor zato što tamo mogu pjevati i sudjelovati i biti vesela.“

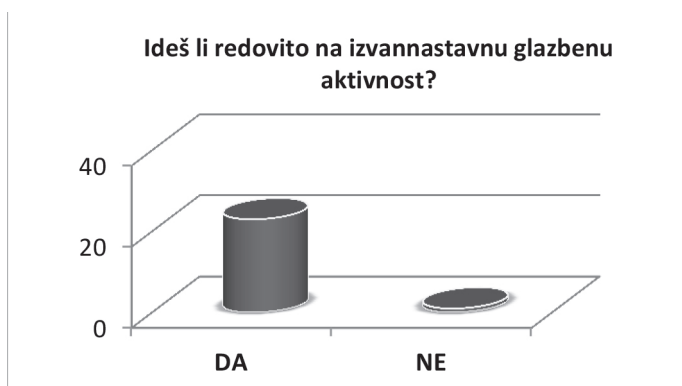
„Zato što obožavam glazbu i pjevanje, volim kad negdje nastupamo i volim druženje s prijateljicama.“

Komentari učenika upućuju nas na važnost prevladavanja ugodnih emocija prisutnih pri sudjelovanju u izvannastavnim glazbenim aktivnostima. Prisutnost ugodnih emocija iznimno je važna posebno kada govorimo o učenicima mlađe školske dobi kod kojih je jako važno prihvaćanje grupe (u našem slučaju pojedine izvannastavne glazbene aktivnosti). Izvannastavna glazbena aktivnost kao što je *pjevački zbor* ne ističe pojedinca, nego jednako tretira sve članove grupe iz koje svi izlaze kao pojednici.

Na pitanje što je za njih njihova izvannastavna glazbena aktivnost učenici su imali tri ponuđena odgovora. Sedamnaest učenika smatra da je izvannastavna

glazbena aktivnost za njih *mjesto radosti, druženja, ali i učenja*, dok ostali učenici vide svoju izvannastavnu aktivnost kao *mjesto zabave i igranja uz glazbu*. Niti jedan učenik ne smatra svoju izvannastavnu aktivnost samo još jednom školskom obvezom.

Sljedeće pitanje odnosilo se na redovitost pohađanja izvannastavne glazbene aktivnosti na koje je samo jedan učenik odgovorio negativno (slika 4). Možemo reći da je redovitost pohađanja izvannastavnih aktivnosti jednim dijelom povezana i s emocijama koje prate navedenu aktivnost. Znamo da učenici uglavnom „bježe“ s nastave koja u njima izaziva nelagodu i/ili strah (neugodne emocije). S druge strane, ugodne emocije prate nastavu koja učenicima donosi puno zanimljivosti, radosti i znanja, a koju učenici rado pohađaju. Na sličan način možemo shvatiti i obrazložiti i ove rezultate vezane uz izvannastavne glazbene aktivnosti.

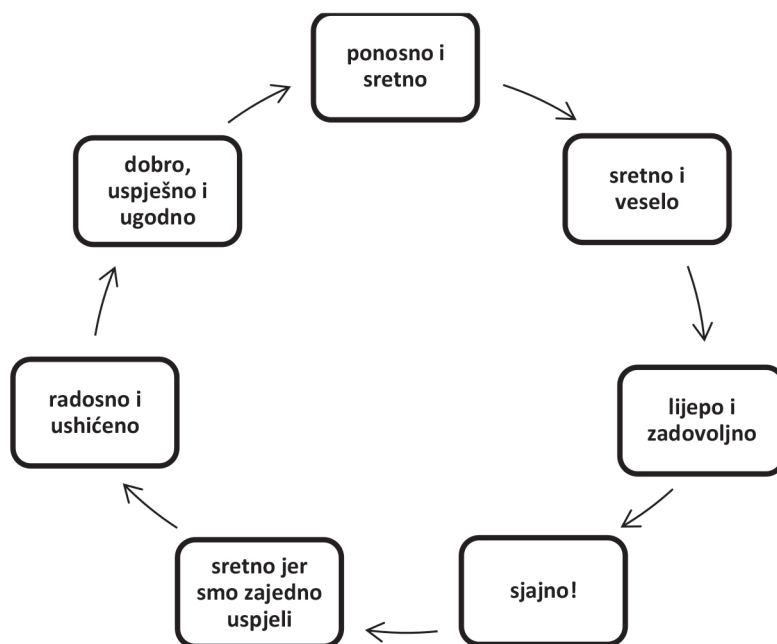


Slika 4 – Redovitost učenika na izvannastavnoj glazbenoj aktivnosti

Učenici koji sudjeluju u *pjevačkom zboru* smatraju da se na zboru najviše nauče pjevati nove pjesme. Od njih jedanaest, troje učenika smatra da nauče bolje pjevati: „Na zboru najviše naučim nove pjesme i neke nove note“, „Najviše naučim pjevati visoke tonove, to prije nisam mogla“. Učenici iz *folklorne skupine* smatraju da na svojoj izvannastavnoj aktivnosti najviše nauče plesati: „Najviše naučim nove plesne korake i kako plesati u grupi“, „Na folkloru učimo o slavonskim pjesmama i plesovima, a najviše naučimo kako se ponašati prema drugima“.

Male su se balerine složile da je ples ono glavno što nauče u svojoj *baletnoj skupini*. „Naučim pravilno držanje, osjećanje glazbe i pokrete uz glazbu“, „Naučim plesati, lijepo se družiti s drugima i uvijek učiti nešto novo“, „Naučim razne pokrete, razne igre, ali i osobine. Od svoje učiteljice naučim biti dobra prema drugima i to mi se sviđa“. Iz njihovih odgovora uočavamo kako istraživane izvannastavne aktivnosti ne samo da doprinose razvoju socijalnih i komunikacijskih vještina, nego i odgojno djeluju na učenike.

Posljednje pitanje glasilo je: kako se osjećaš kada zajedno s prijateljima uspješno izvedete vaš program na priredbi pred drugim učenicima, učiteljima i roditeljima? Svi učenici su iznijeli pozitivne dojmove koje možemo vidjeti na slici 5.



Slika 5 – Kako se učenici osjećaju nakon uspješno izvedenog programa

Učenici se jako dobro osjećaju kad naprave nešto uz pomoć drugih, kao što je to slučaj kod izvedbi programa za određene priredbe. „Odlično se osjećam! Ponosna sam na sebe i osjećam da smo to dobro odradili.“, „Osjećam se super, pomalo smiješno i zabavno.“ Pored toga, učenici su svjesni koliko su truda, zajedno s učiteljicom uložili u svoju izvedbu da se nakon toga svi osjećaju ispunjenima, radosnima i ushićenima što su drugima pokazali ono što znaju.

„Ugodno, zato što volim pokazati ono što znam.“, „Sretno, zadovoljno i ponosno, kao da letim u oblacima.“

3. Rasprava i zaključak

U današnje vrijeme ubrzanoga načina života slobodno je vrijeme vrlo dragocjeno. Oni koji ga nemaju to dobro razumiju. Za djecu i mlade sadržaji slobodnog vremena trebaju biti raznovrsne aktivnosti koje se temelje na njihovim interesima i potrebama, odnosno aktivnosti koje se odvijaju spontano, slobodno i s namjerom. Njihova je svrha da djeci učine život ljepšim, ugodnijim i humanijim.

Slobodne interesne aktivnosti organiziraju se na različite načine u školi i izvan nje. Zakon o odgoju i obrazovanju obvezuje škole na provođenje izvannastavnih aktivnosti, no činjenica je da izbor slobodnih aktivnosti u većini škola ne zadovoljava interese i potrebe učenika. Brojnost izvannastavnih aktivnosti u osječkim školama veća je od brojnosti izvannastavnih aktivnosti u osnovnim školama u manjim naseljima, što apelira na veću angažiranost u području izvannastavnih aktivnosti u školama u manjim naseljima. Izvannastavne aktivnosti trebaju biti organizirane na način da učenicima budu privlačne, da razvijaju ugodno ozračje (emocije) te da budu mjesta kreativnog i aktivnog stvaranja. Rezultati istraživanja pokazali su da ponuda izvannastavnih glazbenih aktivnosti za učenike mlađe školske dobi nije raznovrsna. Učenici se najčešće uključuju u *pjevački zbor*, a nakon toga još jedino u *folklornu* i *baletnu skupinu*. Izvannastavne aktivnosti učenici doživljavaju prije svega kao mjesto radosti, druženja, ali i učenja. Tu uvijek vlada opuštена atmosfera, što pozitivno utječe na raspoloženje učenika. Učenici koji sudjeluju u radu *pjevačkoga zbora* kao razlog za svoje sudjelovanje u toj aktivnosti navode ljubav prema pjevanju i druženje s prijateljima. Učenici redovito pohađaju izvannastavne aktivnosti i pritom su vrlo aktivni.

Naši rezultati potvrdili su rezultate istraživanja Vidulin-Orbanić koji su pokazali da je pjevanje najzastupljenije glazbeno područje u izvannastavnim aktivnostima, dok je sudjelovanje u radu *folklorne skupine* drugo po učestalosti. Također se pokazalo da se u okviru izvannastavnih aktivnosti učenici najčešće bave dvama glazbenim područjima: pjevanjem i slušanjem, a da je sviranje

manje zastupljeno. Pjevanjem se učenici bave uključivanjem u rad školskoga zbora, dok se slušanjem bave uključivanjem u folklornu, plesnu ili baletnu skupinu. Niti u jednoj školi učenicima nije omogućeno bavljenje glazbenim stvaralaštvom u okviru izvannastavnih aktivnosti.

Budući da dječji interesi nisu uvijek usmjereni samo na pjevanje i slušanje glazbe (uz ples), nego i na ostala područja (sviranje i glazbeno stvaralaštvo), u budućnosti bi u školama trebalo osigurati širu ponudu izvannastavnih glazbenih aktivnosti. U području sviranja poseban naglasak treba staviti na sviranje u školskim instrumentalnim ansamblima (npr. tamburaškim), dok u području glazbenog stvaralaštva djeci treba omogućiti stvaranje manjih glazbenih djela za pjevanje i sviranje ili glazbenih priča kao manjih glazbeno-scenskih djela. Djeci koja pokazuju velik interes za područje slušanja treba ponuditi izvannastavnu aktivnost u okviru koje će imati priliku i samo slušati i upoznavati različite vrste glazbe, a da uz to ne plešu. Poseban bi naglasak trebalo staviti na slušanje i upoznavanje umjetničke glazbe jer se djeca izvan škole rijetko susreću se s tom vrstom glazbe.

Izvannastavne glazbene aktivnosti treba obilježavati raznovrsnost, dinamičnost, oslobođenost krutih nastavnih planova i programa, krute discipline, ocjena i straha. Učenici trebaju imati mogućnost opredjeljivati se za konkretne glazbene aktivnosti u skladu sa svojim interesima za pojedina glazbena područja. S obzirom na ponudu izvannastavnih glazbenih aktivnosti u školskim kurikulumima osnovnih škola s područja Osječko-baranjske županije, možemo reći da se učenici opredjeljuju tek za jedno glazbeno područje (izvođenje glazbe pjevanjem) dok su ostala još uvijek nedovoljno zastupljena i u razrednoj i u predmetnoj nastavi. U razrednoj nastavi te bi aktivnosti trebali voditi učitelji primarnoga odgoja i obrazovanja koji, jer nisu imali mogućnost intenzivnije se baviti glazbom na učiteljskim studijima, nisu dovoljno osposobljeni za vođenje raznolikih glazbenih aktivnosti. Za osiguravanje šire ponude izvanglazbenih aktivnosti trebalo bi omogućiti jednom dijelu budućih učitelja intenzivnije bavljenje glazbom u okviru sveučilišnih programa s pojačanim umjetničkim sadržajima (glazba, književnost, likovna umjetnost, ručni radovi, folklor). Uz takve programe barem bi dio učitelja bio spreman ponuditi širu ponudu izvannastavnih glazbenih aktivnosti. U predmetnoj nastavi, gdje glazbene aktivnosti organiziraju i vode glazbeni stručnjaci, ta bi ponuda već sad trebala biti puno raznolikija.

Literatura

1. Anić, V. (1991): *Rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb: Novi Liber.
2. Bognar, L.; Dubovicki, S. (2012): „Emotions in the Teaching Process“. *Croatian Journal of Education*, 14 (1): 135 – 153.
3. De Grazia, S. (1962): *Of Time Work and Leisure*. New York: The Twentieth Century Fund.
4. Dumazedier, J. (1974): *Sociology of Leisure*. New York: Elsevier.
5. Janković, V. (1973): *Slobodno vrijeme u suvremenoj pedagoškoj teoriji i praksi*. Zagreb: Pedagoško književni zbor.
6. Kragulj, S. (2011): „Odgojno-obrazovna klima u sveučilišnoj nastavi“. *Život i škola*, 25 (1): 35 – 60.
7. Martinić, T. (1977): *Slobodno vrijeme i suvremeno društvo*. Zagreb: Izdavačka kuća Informator.
8. Matijević, M.; Radovanović, D. (2011): *Nastava usmjerena na učenika*. Zagreb: Školske novine.
9. Mlinarević, V.; Brust, M. (2009): „Kvaliteta provedbe školskih izvannastavnih aktivnosti“. U: Varjű Potrebic, T.; Vida, J. (ur.): *U službi darovitih*, 25 – 32. Kanjiža: Bolyai Farkas Alapítvány a Magyarul Tanuló Tehetségekért.
10. Mlinarević, V.; Gajger, V. (2010): „Slobodno vrijeme mladih – prostor kreativnog djelovanja“. U: Martinčić, J.; Hackenberger, D. (ur.): *Međunarodna kolonija mladih Ernestinovo: 2003. – 2008.*, 43 – 58. Osijek: HAZU, Zavod za znanstveni i umjetnički rad.
11. Mužić, V. (1999): *Uvod u metodologiju istraživanja odgoja i obrazovanja*. Zagreb: Educa.
12. *Nastavni plan i program za osnovnu školu* (2006): Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa.
13. Polić, M.; Polić, R. (2009): „Vrijeme, slobodno od čega i za što?“. *Filozofska istraživanja*, 29 (2): 255 – 270.
14. Proleta, J.; Svalina, V. (2011): „Odgojna uloga izvannastavnih glazbenih aktivnosti“. *Život i škola*, 26 (2): 134 – 153.
15. Rosić, V. (2005): *Slobodno vrijeme-slobodne aktivnosti*. Rijeka: Naklada Žagar.
16. Šiljković, Ž.; Rajić, V.; Bertić, D. (2007): „Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti“. *Odgojne znanosti*, 9 (2): 113 – 145.
17. Vidulin-Orbanić, S. (2005): „Glazbeno stvaralaštvo učenika OŠ Vladimira Nazora u Rovinju“. *Tonovi*, 45/46: 44 – 62.
18. Vidulin-Orbanić, S. (2008 a): „Poticanje individualnog razvoja učenika izvannastavnim glazbenim aktivnostima“. *Tonovi*, 52: 85 – 91.
19. Vidulin-Orbanić, S. (2008 b): „Glazbenom umjetnošću prema cjelovotnom učenju“. *Metodički ogledi*, 15 (1): 99 – 114.
20. Vukasović, A. (1995): *Pedagogija*. Zagreb: Alfa.

dr. sc. Snježana Dubovicki²

dr. sc. Vesna Svalina^{**}

mag. Jelena Proleta^{***}

EXTRACURRICULAR MUSIC ACTIVITIES IN SCHOOL CURRICULA

Summary: *This paper gives an overview of the research conducted to explore the attitudes and opinions of primary school children on the fulfilment of their leisure time by getting involved in extra-curricular music activities. In addition, it presents the research of school curricula in the Osijek – Baranya County with regard to the offer of the extracurricular activities. The data displaying attitudes of third and fourth graders of Primary school of Dobriša Cesarić from Osijek were collected on a convenience sample of students attending extracurricular music activities. Research results showed that the offer of extracurricular music and dance activities for children of younger school age is not versatile enough. The pupils are mostly included in: singing choir, folkloric group and rhythmic and dance activity. They are active in all extra-curricular activities and attend them regularly. Within these activities they participate in two areas of music: singing and listening to music with dance. Less often the students are offered activities which belong to the area of active listening or playing music. The activities which nurture the children's musical creativity are not offered at all. The pupils should have the opportunity to participate in all areas of music. Therefore, in the future, schools should have a wider range of extra-curricular music activities.*

*dr. sc. Snježana Dubovicki
Učiteljski fakultet u Osijeku
Sveučilište J. J. Strossmayera
sdubovicki@gmail.com

** dr. sc. Vesna Svalina
Učiteljski fakultet u Osijeku
Sveučilište J. J. Strossmayera
vsvalina@ufos.hr

** mag. Jelena Proleta, učiteljica
jproleta@gmail.com

*dr. sc. Snježana Dubovicki, PhD
Faculty of Teachers' Education, Osijek
University of J. J. Strossmayer
sdubovicki@gmail.com

** dr. sc. Vesna Svalina
Faculty of Teachers' Education, Osijek
University of J. J. Strossmayer
vsvalina@ufos.hr

** Jelena Proleta, MA, teacher
jproleta@gmail.com